

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ЗАЛІЗНИЧНОГО
ТРАНСПОРТУ**

Безугла Юлія Євгеніївна

УДК 656.2.001.73.336

**ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ
РЕСТРУКТУРИЗАЦІЄЮ ПІДПРИЄМСТВ ЗАЛІЗНИЧНОГО
ТРАНСПОРТУ**

спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2013

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Українській інженерно-педагогічній академії
Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник: доктор економічних наук, доцент
Прохорова Вікторія Володимирівна
Українська інженерно-педагогічна академія,
завідувач кафедри економіки та організації
діяльності суб'єктів господарювання

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Гавкалова Наталія Леонідівна
Харківський національний економічний
університет, завідувач кафедри публічного
адміністрування та регіональної економіки;

кандидат економічних наук, доцент
Харчук Тетяна Валеріївна
Київський національний торговельно-економічний
університет, доцент кафедри економіки та фінансів
підприємства.

Захист відбудеться «26» квітня 2013 р. о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.820.05 Української державної академії залізничного транспорту за адресою: 61050, м. Харків, майдан Фейєрбаха 7, ауд. 3. 501.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Української державної академії залізничного транспорту за адресою: 61050, м. Харків, майдан Фейєрбаха, 7, ауд. 2. 209.

Автореферат розісланий «22» березня 2013 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

І.В. Чорнобровка

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасний етап розвитку економіки України характеризується нестабільністю умов функціонування підприємств залізничного транспорту, що обумовлено підвищенням рівня мобільності зовнішніх чинників і посиленням їхнього впливу на внутрішнє середовище. Тому для забезпечення стабільного економічного зростання підприємств залізничного транспорту необхідно вирішити ряд нагальних проблем, серед яких однією з головних є підвищення ефективності формування фінансової реструктуризації. Її формування визначається низкою умов, найважливішими з яких є висока динаміка таких показників, як скорочення доходів і зростання витрат, темпи технологічного прогресу, часті коливання кон'юнктури ринку, мінливість державної економічної політики й форм регулювання фінансової діяльності. Для дотримання цих умов підприємства залізничного транспорту мають вирішити перспективне завдання формування стратегії управління, яка б за допомогою певних альтернатив розподілу ресурсів дозволила визначити фінансові можливості цих підприємств, що у подальшому забезпечить розвиток основних напрямів діяльності підприємств, сформує довгострокові фінансові цілі, вибір найефективніших шляхів їх досягнення, адекватне корегування напрямів формування та використання фінансових ресурсів.

Проблеми фінансової реструктуризації підприємств розглянуті в роботах таких вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів, як Л. Батенко, М. Білик, А. Бутник-Сіверський, О. Виноградова, Ч. Войфел, Н. Волошанюк, Н. Гавкалова, Є. Григоренко, С. Довбня, А. Донченко, Л. Карпенко, С. Климчук, К. Кордан, Г. Лозова, М. Перар, В. Прохорова, Л. Федулова, Т. Фолмен, М. Шульга, В. Юрчишин, Ю. Якутін, С. Яшин та ін.

Питання стратегії управління підприємством досліджувались вченими, серед яких І. Ансофф, О. Ареф'єва, Ш. Бартлетт, І. Бланк, С. Гошаль, О. Дейнека, В. Дикань, П. Дойль, Н. Дробітько, К. Ендрюс, В. Золотогоров, Ю. Іванов, Р. Калорі, П. Лоуренс, В. Лунєв, І. Минчинська, М. Мінцберг, Л. Позднякова, М. Портер, О. Тищенко, Н. Тренєв, М. Хаммер, Т. Харчук, А. Чандлер, Н. Чебанова.

Незважаючи на значну кількість наукових праць, теоретичні, методичні та прикладні аспекти формування стратегії управління фінансовою реструктуризацією підприємств залізничного транспорту залишаються не досить дослідженими і потребують більш ґрунтовного вивчення. Так, недостатньо опрацьованими залишаються питання стосовно теоретико-методичного інструментарію формування стратегії управління фінансовою реструктуризацією підприємств; розробки методичних підходів до оцінки ефективності проведення фінансової реструктуризації; побудови механізмів формування стратегії управління фінансовою реструктуризацією. Все вищезазначене підтверджує актуальність обраної теми дисертаційної роботи, зумовлює її мету і завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Української державної

академії залізничного транспорту за темою «Забезпечення конкурентоспроможності промислових підприємств в умовах міжнародних транспортних коридорів» (номер державної реєстрації 0109U00118) та Української інженерно-педагогічної академії за темою «Розробка організаційно-економічного механізму санації в підвищенні потенціалу підприємства» (номер державної реєстрації 0112U005268).

Мета та завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є наукове обґрунтування теоретико-методичних положень та розробка практичних рекомендацій щодо формування стратегії управління фінансовою реструктуризацією підприємств залізничного транспорту.

Досягнення поставленої мети зумовило визначення та вирішення таких завдань:

- розкрити зміст поняття «стратегія управління фінансовою реструктуризацією підприємства» з урахуванням теоретико-практичних аспектів формування фінансової реструктуризації підприємства;
- уточнити класифікаційну систему факторів впливу на фінансову реструктуризацію підприємства;
- удосконалити методичний підхід до оцінки ефективності проведення фінансової реструктуризації підприємств залізничного транспорту;
- запропонувати методіку інтегрального оцінювання складових діяльності підприємства;
- удосконалити механізм формування стратегії управління фінансовою реструктуризацією підприємств залізничного транспорту;
- провести когнітивне моделювання фінансової реструктуризації підприємств залізничного транспорту;
- обґрунтувати концептуальні засади формування стратегії управління фінансовою реструктуризацією підприємств залізничного транспорту.

Об'єктом дослідження є процес формування стратегії управління фінансовою реструктуризацією підприємств залізничного транспорту.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, науково-методичних і прикладних положень щодо формування стратегії управління фінансовою реструктуризацією підприємств залізничного транспорту.

Методи дослідження. Науково-теоретичну і методичну основу виконання дослідження становлять такі методи: *узагальнення та системного аналізу* – для систематизації теоретичних положень щодо сутності, цілей, завдань, напрямків, факторів, функцій та принципів формування фінансової реструктуризації підприємств; *порівняння та класифікації* – для оцінки та співставлення кількісних показників складових діяльності підприємств залізничного транспорту; *таксономічний метод* – для розрахунку інтегральних показників складових діяльності підприємств; *фінансово-економічного та статистичного аналізу* – для визначення та узагальнення тенденцій зміни рівня показників складових діяльності підприємств; *експертних оцінок, SWOT- і PEST- аналізу* – для оцінки зовнішнього та внутрішнього середовища підприємств; *когнітивного моделювання* – для спостереження ситуацій у вигляді причинно-наслідкових зв'язків між факторами впливу на підприємства; *сценарного моделювання* – для встановлення впливу

параметрів одночасної варіації розвитку підприємств через ймовірність оцінки кожного з сценаріїв стратегії управління.

Інформаційну базу дослідження становлять законодавчі та нормативні акти України, вітчизняні та зарубіжні наукові публікації, офіційна статистична звітність підприємств залізничного транспорту України.

Наукова новизна одержаних результатів. Одержані в процесі дослідження наукові результати у сукупності дозволили розв'язати важливу наукову проблему – узагальнити теоретичні положення, економічно обґрунтувати і розробити методичні рекомендації щодо вдосконалення процесу формування стратегії управління фінансовою реструктуризацією підприємств залізничного транспорту, та полягають у такому:

удосконалено:

визначення сутності поняття «стратегія управління фінансовою реструктуризацією підприємства», під яким розуміють модель послідовної реалізації стратегічних управлінських впливів, яка, на відміну від існуючих, базується на комплексі заходів, спрямованих на здійснення реструктуризаційних процесів, що дозволяють оцінити, проаналізувати і розробити необхідну систему впливу на розвиток підприємства, та дає можливість підвищити ефективність прийняття виважених управлінських рішень у фінансовій сфері діяльності підприємства й позиціонувати його стійкі позиції на цільових ринках в довгостроковій перспективі;

методику інтегрального оцінювання складових діяльності підприємства, яка, на відміну від існуючих, базується на сукупності показників результативності співвідношення темпів зміни фактичних значень та оцінці мінливості характеру складових діяльності підприємства, що дозволяє забезпечити високий ступінь наближення розрахункових даних до процесів прогнозування ефективності діяльності підприємств та надати імпульс до розробки оптимальних варіантів реалізації процесу фінансової реструктуризації підприємства;

методичний підхід до оцінки ефективності проведення фінансової реструктуризації підприємств залізничного транспорту, що, на відміну від існуючих, базується на використанні системи показників, які відображають параметри рівнів ефективності діяльності підприємств, розробки критерію ефективності фінансової реструктуризації та є об'єктивною основою формування сценаріїв стратегії управління фінансовою реструктуризацією;

механізм формування стратегії управління фінансовою реструктуризацією підприємств залізничного транспорту, який, на відміну від існуючих, дає можливість реалізувати процес фінансової реструктуризації за допомогою локальних механізмів, що визначають вектор стратегії управління, та дозволяє продукувати виважені управлінські рішення для підприємств залізничного транспорту в умовах трансформаційних змін;

дістало подальшого розвитку:

класифікаційна система факторів впливу на фінансову реструктуризацію підприємства, яка, на відміну від існуючих, базується на виділенні однорідних та

неоднорідних факторів за ознаками частоти реалізації та розміру можливого збитку, що є підґрунтям для моделювання фінансових результатів діяльності підприємства, визначення резервів і шляхів покращення його фінансово-економічного стану;

концептуальні засади формування стратегії управління фінансовою реструктуризацією підприємств залізничного транспорту, які, на відміну від існуючих, базуються на когнітивному моделюванні сценаріїв реалізації стратегії управління, що дозволяє прогнозувати зміни результуючих факторів розвитку підприємств залежно від зміни вхідних параметрів на основі оптимістичного і песимістичного сценаріїв розвитку підприємства.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що теоретичні й методичні положення дисертаційної роботи доведені до рівня конкретних пропозицій та методичних розробок стосовно формування стратегії управління фінансовою реструктуризацією і були впроваджені в роботу ТОВ «Харківтрансмашпроект» (довідка № 214/с від 10.11.2012 р.), Департаменту економіки і міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації (довідка № 05-1-38/2587д від 28.11.2012 р.), ВАТ «Ізюмський тепловозремонтний завод» (довідка № 104/1365 від 19.11.2012 р.). Окремі положення дисертаційної роботи використані в організації навчального процесу при викладанні дисциплін «Стратегічне управління підприємством», «Фінансовий менеджмент», «Антикризове управління» (довідка про впровадження № 105/454-1 від 20.12.2012 р.)

Особистий внесок здобувача полягає у формулюванні й обґрунтуванні наукових положень, висновків і рекомендацій щодо формування стратегії управління фінансовою реструктуризацією підприємств залізничного транспорту. Дисертаційна робота є особистою науковою працею здобувача. Усі результати, отримані безпосередньо здобувачем, знайшли своє відображення в опублікованих працях. У дисертації здобувач використав власні наукові ідеї, у тому числі подані в роботах, які виконано у співавторстві.

Внесок здобувача в роботах, виконаних у співавторстві, за списком опублікованих праць, наведених в авторефераті, полягає у такому: [1] – уточнено окремі положення формування фінансової стратегії підприємства; [2] – узагальнено комплекс заходів, який спрямований на визначення стратегічної мети формування фінансової реструктуризації; [3] – обґрунтовано ефективність застосування реструктуризації в системі антикризового управління підприємством; [14] – досліджено особливості реструктуризації підприємств як головного напрямку виведення підприємства зі стану кризи; [15] – визначено переваги та недоліки застосування процесів реструктуризації в кризових умовах господарювання.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження оприлюднено на 11 міжнародних та науково-практичних конференціях, зокрема: III Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми і перспективи розвитку підприємництва» (Харків, 2009 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасні системи

економічних процесів та суспільно-політичних відносин в умовах глобалізаційних процесів» (Харків, 2010 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми економіки» (Київ, 2010 р.); III Симпозіумі «Стратегія розвитку фінансово-економічних та соціальних відносин: регіональний аспект» (Харків, 2010 р.); Міжнародній інтернет-конференції «Інформаційні системи та технології управління» (Донецьк, 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Соціально-економічні аспекти реструктуризації регіональної економіки - 2011» (Вінниця, 2011 р.); IV Симпозіумі «Трансформація фінансових відносин в умовах економічної глобалізації» (Харків, 2011 р.), конференції «Актуальні питання розвитку підприємництва» (Сімферополь, 2011 р.); III Міжнародній інтернет-конференції «Інформаційні системи та технології управління» (Донецьк, 2012 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Економічні проблеми модернізації та інноваційного розвитку промисловості» (Дніпропетровськ, 2012 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Соціально-економічні аспекти реструктуризації регіональної економіки – 2012» (Вінниця, 2012 р.).

Публікації. За темою дисертації опубліковано 24 наукові роботи, в тому числі 12 статей у наукових фахових виданнях. Загальний обсяг публікацій становить 6,89 ум.-друк. арк., з яких автору належить 5,36 ум.-друк. арк.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел. Роботу викладено на 205 сторінках основного тексту, вона містить 65 таблиць (з них 22 займають 34 повні сторінки); 48 рисунків (з них 22 займають 16 повних сторінок); 5 додатків – на 36 сторінках; список використаних джерел з 198 найменувань – на 20 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів.

У **першому розділі** – «Теоретичні основи формування стратегії управління фінансовою реструктуризацією підприємства» – визначено сучасні тенденції розвитку підприємств залізничного транспорту; розглянуто наукові підходи до сутності стратегії управління фінансовою реструктуризацією на підприємствах; розкрито зміст поняття «стратегія управління фінансовою реструктуризацією підприємства»; уточнено класифікаційну систему факторів впливу на фінансову реструктуризацію підприємства; обґрунтовано методичний інструментарій фінансової реструктуризації.

У **роботі** обґрунтовано, що тенденції сучасного розвитку підприємств залізничного транспорту характеризуються несприятливістю змін зовнішніх та внутрішніх умов функціонування, що зумовили дестабілізацію їхньої діяльності. Саме тому важливою особливістю адаптації підприємств у кризових умовах є генерування превентивних, цілеспрямованих попереджувальних дій, які

забезпечують здатність фінансової сфери до самозбереження, гнучкості, орієнтації на майбутні зміни, тобто формування фінансової реструктуризації, що спрямована на відновлення платоспроможності підприємств із використанням стратегії управління. Це дозволить знизити ймовірність виникнення кризових ситуацій, зменшити розмір можливих збитків, які виникають в кризовій ситуації, підвищити фінансовий потенціал підприємств залізничного транспорту.

У дисертаційній роботі проведено теоретичний аналіз понять «стратегія», «управління», «стратегія управління», «реструктуризація» та «фінансова реструктуризація», який привів до висновку, що різні точки зору авторів дають у загальному випадку різноманітні змістовні трактування, що свідчить про складність, багатоаспектність та багатоплановість цих визначень. Це дозволило автору довести визначальну роль фінансової реструктуризації підприємства в сучасних умовах, оскільки вона відображає проникнення стратегічного мислення на всі управлінські рівні та сприяє формуванню на підприємстві відносно нового підходу до бізнесу в умовах жорсткого конкурентного середовища, що обумовлено сутнісною природою головних економічних категорій, які виступають фундаментом її побудови, та рухом цих категорій, який підпорядкований законам розвитку ринку.

На основі поглядів вітчизняних та зарубіжних вчених, автором розвинуто теоретичний інструментарій формування стратегії управління фінансовою реструктуризацією підприємств (рис. 1), удосконалено сутність поняття «стратегія управління фінансовою реструктуризацією підприємства», під яким розуміють модель послідовної реалізації стратегічних управлінських впливів, яка базується на комплексі заходів, спрямованих на здійснення реструктуризаційних процесів, що дозволяють оцінити, проаналізувати і розробити необхідну систему впливу на розвиток підприємства, та дає можливість підвищити ефективність прийняття виважених управлінських рішень у фінансовій сфері діяльності підприємства й позиціонувати його стійкі позиції на цільових ринках в довгостроковій перспективі.

У роботі визначено, що вибір напрямів діяльності фінансової реструктуризації залежить від конкретних умов економічного стану підприємства, а перевагу слід віддати тому варіанту, де ризик втрат збігається з очікуваним ефектом. Саме тому дотримання основних принципів проведення фінансової реструктуризації є необхідною умовою успішного її здійснення, оскільки принципи, на думку автора, – це базові положення проведення фінансової реструктуризації згідно з цілями її проведення, стратегією управління, факторами впливу, а також функціями, які постійно модифікуються і поглиблюються. Розвиток і поглиблення кожної функції відбувається не тільки під впливом внутрішніх закономірностей їхнього вдосконалення, але і під впливом вимог розвитку інших функцій. Будучи частиною загальної системи фінансової реструктуризації, кожна з функцій повинна вдосконалюватись у напрямку, що обумовлюється загальними цілями і завданнями функціонування та розвитку підприємства в конкретних умовах змін.

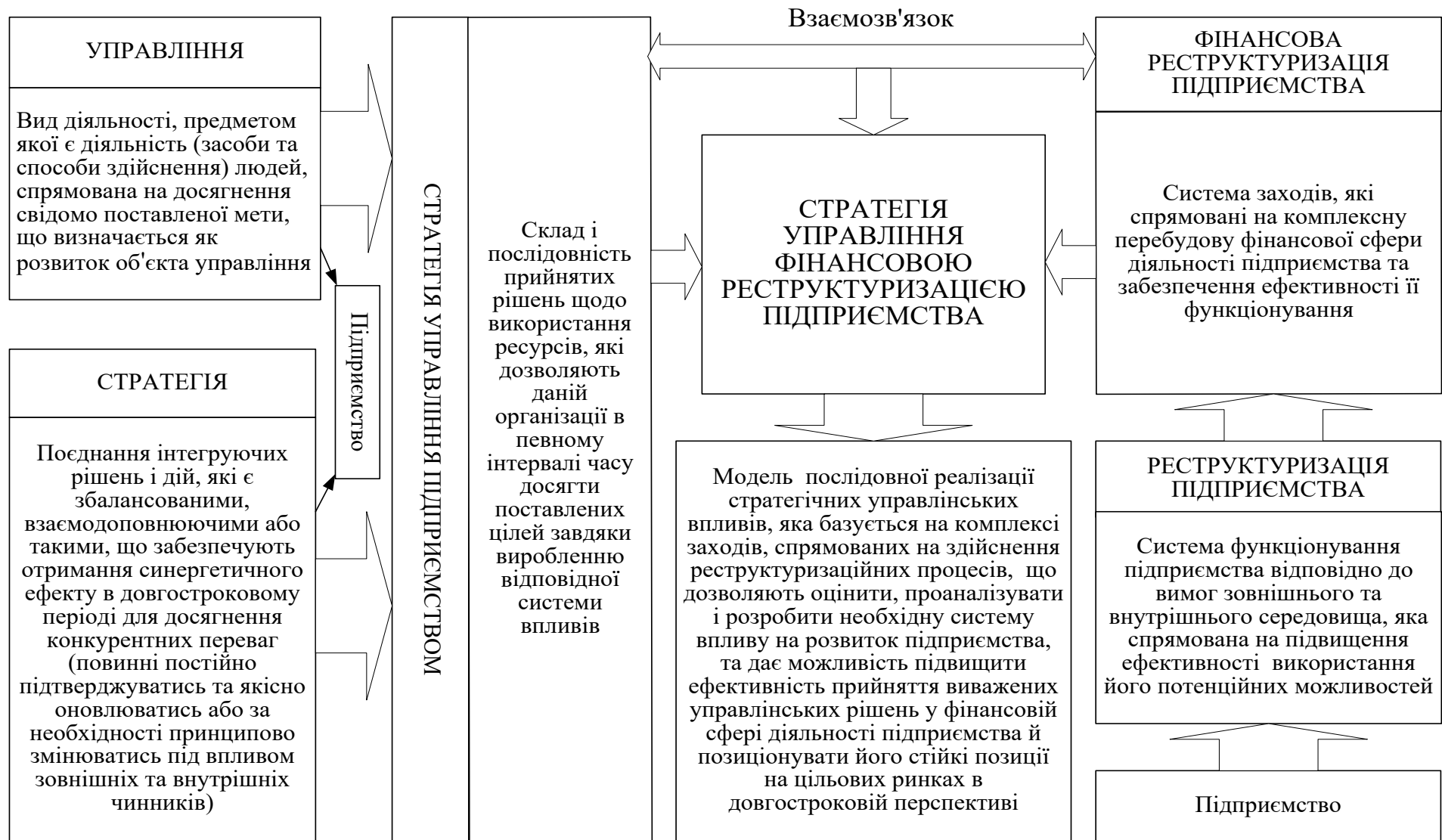

Рис. 1. Теоретичний інструментарій формування стратегії управління фінансовою реструктуризацією підприємств

Автором визначено, що неоднозначність у підходах вчених до класифікації факторів впливу на фінансову реструктуризацію, їх неточність, неповність і недостатня обґрунтованість є причинами того, що підприємство не здатне коректно сформулювати свою стратегію управління. Це є основна передумова погіршення його фінансового стану, зниження прибутковості та підвищення ризикованості діяльності. Це зумовлює визначення формування фінансової реструктуризації як системи успішності та результативності вжитих заходів, виражених системою різних показників. У практиці формування фінансової реструктуризації доцільно застосовувати такі групи методів, як методи активізації інтуїції та мислення, формалізованого подання систем та оптимізації фінансових ресурсів.

Автором обґрунтовано, що фінансова реструктуризація на підприємствах залізничного транспорту, обумовлена необхідністю вирішення таких завдань: запобігання або виведення підприємства з фінансової кризи; попередження можливого банкрутства; створення прозорості фінансової структури з метою залучення потенційного інвестора і поліпшення контролю над підприємством; оптимізація фінансових потоків всередині підприємства або в групі пов'язаних підприємств; підвищення вартості підприємства та ін.

У другому розділі - «Діагностика та оцінка діяльності підприємств залізничного транспорту як передумова реструктуризаційних змін» – проведено фундаментальну діагностику складових діяльності підприємств залізничного транспорту; удосконалено методичний підхід до ефективності проведення фінансової реструктуризації підприємства; удосконалено методичку інтегрального оцінювання складових діяльності підприємства; побудовано когнітивну модель фінансової реструктуризації підприємства на основі використання таких методів стратегічного аналізу як SWOT - і PEST- аналіз.

У дисертаційній роботі удосконалено методичний підхід до оцінки ефективності проведення фінансової реструктуризації підприємств залізничного транспорту (рис. 2), який реалізується на основі використання показників складових діяльності підприємств та спрямований на підвищення ступеня інтенсивності й спрямованості змін у сценаріях стратегії управління фінансовою реструктуризацією підприємств.

Автором у роботі базою дослідження було обрано вісімнадцять підприємств залізничного транспорту та досліджено дані фінансово-аналітичної звітності за період з 2003 по 2011 рр.; визначено склад показників, які за своєю суттю відображають особливості та закономірності розвитку кожної складової діяльності. Для діагностики результатів діяльності обраних підприємств виділено виробничу, фінансову, кадрову, управлінську та маркетингову функціональні складові. Аналіз цих складових свідчить про те, що протягом зазначеного періоду одні підприємства нарощували випуск продукції, а інші поступово втрачали свої позиції на ринку. Однак більшості з них бракувало власних коштів для здійснення ефективної фінансово-господарської діяльності.

Рис. 2. Методичний підхід до оцінки ефективності проведення фінансової реструктуризації підприємств залізничного транспорту

У роботі визначено, що протягом 2003-2011 рр. на підприємствах є нестача найбільш ліквідних активів для покриття найбільш термінових зобов'язань, тобто підприємства мали порушену поточну ліквідність. Такі підприємства, як ПрАТ «Запорізький електровозоремонтний завод», ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод», ПрАТ «Київський електровагоноремонтний завод ім. Січневого повстання 1918 року» та ПрАТ «ХЕЗ «Трансзв'язок» протягом досліджуваного періоду мали позитивну динаміку змін фінансово-економічного стану діяльності, оскільки показники поточної ліквідності були найбільше наближені до встановленого нормативом значення. Рівень забезпеченості власними оборотними коштами ПрАТ «Київський електротехнічний завод «Трансигнал», ПАТ «Світлофор», ПАТ «Дніпропетровський завод електротехнічного обладнання», ВАТ «Тепловозоремонтний завод» мали дуже низькі значення в динаміці, що є негативним фактором в їхній діяльності, оскільки у них бракує власного капіталу для покриття поточних активів, що свідчить про фінансову нестійкість, низьку платоспроможність і кредитоспроможність підприємств. Це в свою чергу, є хорошим підґрунтям для проведення фінансової реструктуризації підприємств, оскільки коефіцієнт маневреності власного капіталу, коефіцієнт фінансового ризику та коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат власними оборотними коштами підприємств залізничного транспорту знаходиться також в незадовільному стані.

Автором обґрунтовано, що в умовах ринку найбільш вагомою є інтегральна оцінка ефективності функціонування підприємств залізничного транспорту, яка передбачає об'єднання показників, внаслідок чого з'являються нові якості й ознаки діяльності підприємства. Інтегральний метод оцінки є ефективним тоді, коли необхідно враховувати вплив чинників на економічні процеси; він допомагає усунути неоднозначність оцінки впливу чинників й отримати найбільш точний результат. Саме тому в роботі удосконалено методику інтегрального оцінювання складових діяльності підприємств, яка базується на сукупності показників результативності співвідношення темпів зміни фактичних значень та оцінці мінливості характеру складових діяльності підприємства. Використання зазначеної методики дозволить підприємствам виявити негативні тенденції в таких складових діяльності підприємств залізничного транспорту, як виробнича, фінансова (табл. 1), кадрова, управлінська, маркетингова. На основі цих складових було визначено якісну оцінку параметрів діяльності підприємств й встановлено, що стан рівня функціональних складових діяльності підприємств залізничного транспорту досягає середнього та помірного рівня. Це свідчить про те, що підприємства, які мають середній рівень діяльності за функціональними складовими діють у чітко визначеному сегменті ринку. Разом з тим значна частка їхніх показників знаходиться на дещо низькому рівні. У разі виникнення труднощів підприємство спроможне у середньостроковій перспективі подолати їх як за рахунок власних, так і за рахунок залучених ресурсів шляхом проведення фінансової реструктуризації. А ті підприємства, які мають помірний рівень, відчують дещо низький попит на вироблену продукцію, більшість показників знаходяться на низькому рівні.

Таблиця 1

Інтегральний показник фінансової складової діяльності підприємств залізничного транспорту за 2003-2011 рр.

Назва підприємства	Рік								
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ПАТ «ГТРЗ»	0,548	0,458	0,393	0,611	0,471	0,543	0,450	0,558	0,900
ПрАТ «ДТРЗ»	0,596	0,592	0,378	0,475	0,338	0,435	0,456	0,480	0,239
ПАТ «ДВРБ»	0,328	0,370	0,455	0,373	0,449	0,436	0,608	0,597	0,894
ПрАТ «Трансмаш»	0,503	0,349	0,123	0,296	0,290	0,643	0,799	0,644	0,327
ПрАТ «ЗЕРЗ»	0,487	0,512	0,486	0,311	0,463	0,520	0,466	0,585	0,422
ПрАТ «ІФ ЛРЗ»	0,561	0,307	0,415	0,501	0,558	0,549	0,753	0,783	0,557
ВАТ «ІТРЗ»	0,189	0,192	0,168	0,574	0,590	0,578	0,610	0,384	0,882
ПрАТ «КЕВРЗ»	0,499	0,188	0,354	0,417	0,536	0,277	0,397	0,433	0,235
ПрАТ «ЛЛРЗ»	0,427	0,334	0,328	0,244	0,272	0,541	0,418	0,395	0,876
ВАТ «ТРЗ»	0,163	0,308	0,695	0,461	0,431	0,618	0,649	0,371	0,320
ПАТ «ЗМЗ»	0,473	0,317	0,456	0,365	0,420	0,454	0,675	0,503	0,413
ПАТ «ДСЗ»	0,562	0,284	0,396	0,478	0,452	0,490	0,359	0,411	0,545
ЗАТ «АЕЗ»	0,674	0,566	0,546	0,485	0,704	0,529	0,567	0,341	0,864
ПАТ «ДЗЕО»	0,551	0,561	0,531	0,491	0,482	0,659	0,557	0,489	0,230
ПАТ «Світлофор»	0,336	0,374	0,317	0,211	0,389	0,268	0,610	0,374	0,859
ПрАТ КЕЗ «Трансигнал»	0,503	0,418	0,393	0,455	0,374	0,452	0,393	0,722	0,314
ПрАТ «ХЕЗ «Трансзв'язок»	0,664	0,668	0,573	0,637	0,731	0,586	0,697	0,639	0,404
ПрАТ «ХЗЕО»	0,675	0,699	0,530	0,519	0,713	0,583	0,551	0,578	0,534
Рівень	Середн	Помірн	Помірн	Помірн	Помірн	Помірн	Середн	Середн	Середн

Проведений у роботі аналіз складових діяльності підприємств, обґрунтовує необхідність комплексного вивчення теоретичних і практичних аспектів реалізації заходів фінансової реструктуризації, що зумовлює формування її стратегії управління, яка максимально узгоджуватиметься з іншими функціональними стратегіями. Це підтверджує доцільність дослідження зовнішнього та внутрішнього середовища діяльності підприємств за допомогою технології SWOT- і PEST- аналізу. У межах проведеного дослідження побудована когнітивна модель фінансової реструктуризації підприємства, яка є основою розробки сценаріїв сприятливого і несприятливого розвитку підприємства, виявлених за результатами сценарного моделювання й розроблених для забезпечення ефективного формування фінансової реструктуризації підприємств залізничного транспорту, побудована на основі структуризації найбільш суттєвих (базисних) чинників і встановленні якісних (причинно-наслідкових) зв'язків між ними.

У третьому розділі - «Удосконалення методичного забезпечення формування стратегії управління фінансовою реструктуризацією підприємств залізничного транспорту» - визначено оптимальну структуру фінансових ресурсів підприємств залізничного транспорту; розроблено механізм формування стратегії управління фінансовою реструктуризацією

підприємства; сформовано концептуальні засади формування стратегії управління фінансовою реструктуризацією підприємств залізничного транспорту.

У роботі визначено, що більшість суб'єктів господарювання в процесі ведення фінансово-господарської діяльності використовують позиковий капітал, зокрема, у формі банківських кредитів. При цьому важливим критерієм є визначення ефективності використання такого капіталу за допомогою застосування фінансового левериджу як моделі впливу рівня рентабельності власного капіталу на зміну співвідношення власних і позикових коштів та об'єктивного чинника отримати додатковий прибуток на одиницю власного капіталу. На основі використання цього інструменту визначення ефективності використання капіталу для підприємств залізничного транспорту, які досліджувались, було побудовано 7 оптимізаційних моделей оптимальної структури фінансових ресурсів, які дають змогу керівництву підприємств, вивчивши характер тенденцій, обрати фінансову політику управління підприємством, яка забезпечить досягнення кінцевої мети його функціонування впродовж стратегічного періоду. Тобто, з одного боку, проводиться оцінка та вибір відповідності й достатності стратегічних фінансових ресурсів, а з іншого – прийняттого рівня ризику, який виникає у зовнішньому та внутрішньому середовищах у процесі реалізації фінансових можливостей.

Автором удосконалено механізм формування стратегії управління фінансовою реструктуризацією підприємств залізничного транспорту, який дозволяє реалізувати процес фінансової реструктуризації за допомогою локальних механізмів: діагностики проблем формування стратегії управління фінансовою реструктуризацією, прийняття управлінських рішень щодо усунення проблем та управління динамікою перетворень у системі формування стратегії управління фінансовою реструктуризацією. Вони визначають вектор стратегії управління та дають можливість продукувати виважені управлінські рішення для підприємств залізничного транспорту в умовах трансформаційних змін і спрямовані на недопущення виникнення кризових ситуацій (рис. 3).

У роботі обґрунтовано, що використання механізму формування стратегії управління фінансовою реструктуризацією підприємств залізничного транспорту забезпечить оптимальне співвідношення між змінними чинниками факторів впливу на стратегію управління, модифікуючи та вдосконалюючи пропорції між якими можна досягти великої різноманітності станів і варіантів побудови стратегії управління фінансовою реструктуризацією для досягнення поставленої мети.

Автором визначено, що зв'язок між факторами когнітивної моделі фінансової реструктуризації підприємства розкривається за допомогою взаємозв'язку якісних та кількісних змінних значень станів функціональної залежності між відповідними факторами та враховує відхилення фактора-причини та фактора-наслідка з можливістю задати точне значення відхилень у вигляді нечіткої множини – функції приналежності, що задана на множині факторів; парного порівняння – здійснюється упорядкування факторів-причин за силою впливу на фактор-наслідок; побудовою функціональної залежності фактора-наслідка від факторів-причин.

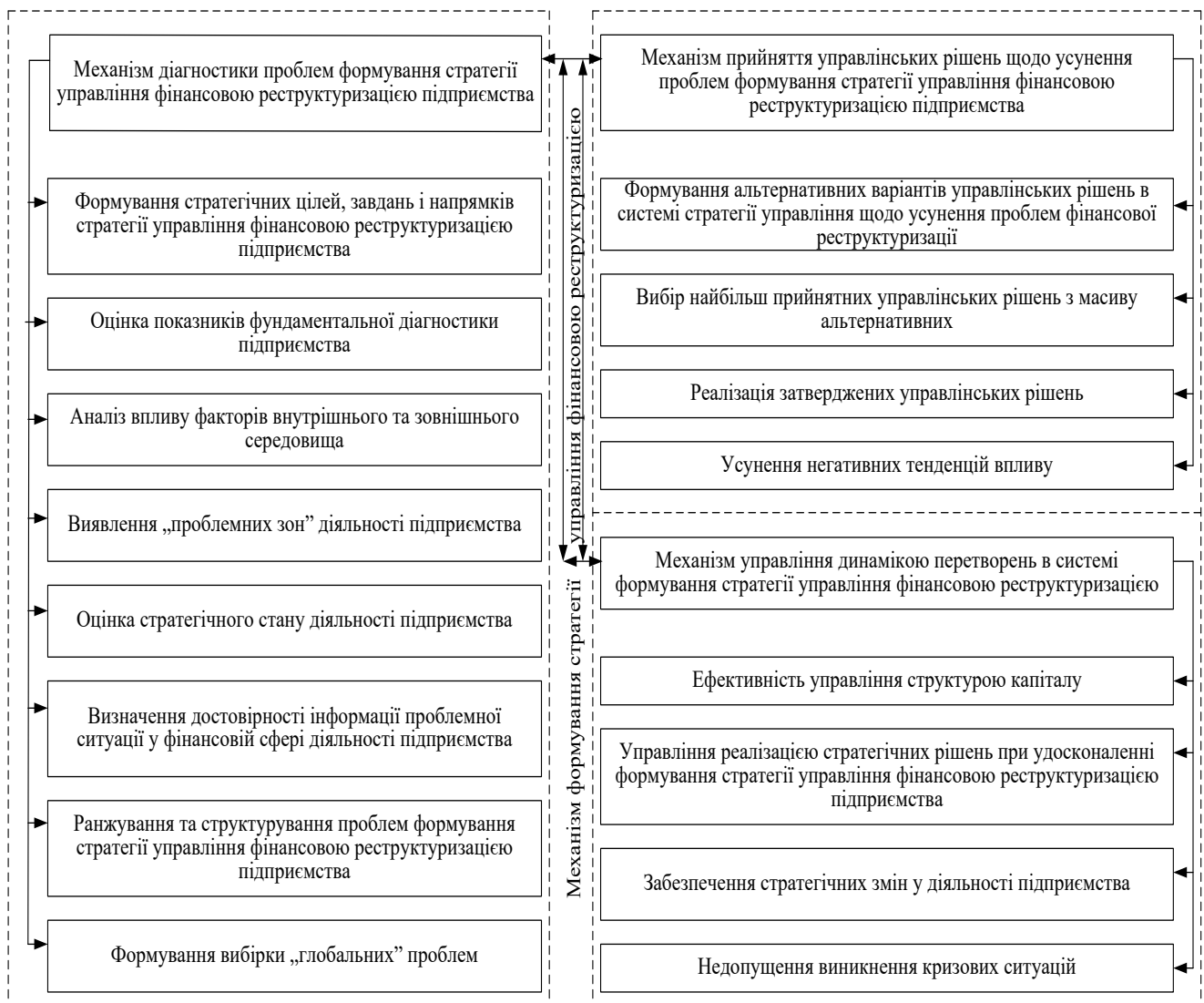

Рис. 3. Механізм формування стратегії управління фінансовою реструктуризацією підприємств залізничного транспорту

На основі визначених у роботі діапазонів для внутрішніх факторів, що формують якісні залежності когнітивної моделі фінансової реструктуризації, було побудовано функції приналежності для лінгвістичних змінних внутрішніх та зовнішніх факторів фінансової реструктуризації підприємств залізничного транспорту, сформульовано правила нечіткого логічного висновку для усіх якісних залежностей когнітивної моделі, проведено сценарне моделювання стратегії управління фінансовою реструктуризацією підприємств залізничного транспорту. Це дозволило визначити найбільш ефективні стратегії управління й розробити управлінські рішення щодо покращення діяльності підприємств на основі оптимістичного й песимістичного сценаріїв впливу зовнішніх та внутрішніх факторів на значення оціночних показників розвитку й сили їхнього впливу на економічне становище підприємств залізничного транспорту та напрямок змін для отримання бажаних результуючих цільових показників (табл. 2).

Таблиця 2

Результати моделювання сценаріїв стратегії управління фінансовою реструктуризацією підприємств

Сфера діяльності	Сценарій	Підприємство	ПАТ «ІТРЗ»	ПрАТ «ДТРЗ»	ПАТ «ДВРБ»	ПрАТ «Трансаш»	ПрАТ «ЗЕРЗ»	ПрАТ «ІФДРЗ»	ВАТ «ІТРЗ»	ПрАТ «КЕВРЗ»	ПрАТ «ЛДРЗ»	ВАТ «ТРЗ»	ПАТ «ЗМЗ»	ПАТ «ДСЗ»	ЗАТ «АЕЗ»	ПАТ «ДЗЕО»	ПАТ «Світлофор»	ПрАТ КЕЗ «Трансигнал»	ПрАТ «ХЕЗ «Трансв'язок»	ПрАТ «ХЗЕО»
Фінансова	ΔIPR_o	0,011	0,050	0,029	0,018	0,077	0,035	0,015	0,065	0,034	0,017	0,075	0,038	0,718	0,326	0,137	0,611	0,315	0,157	
	IPR_o	0,104	0,253	0,155	0,111	0,280	0,160	0,108	0,268	0,159	0,110	0,278	0,163	2,613	1,494	1,007	2,506	1,483	1,027	
	ΔIPR_p	0,615	0,280	0,117	0,524	0,270	0,134	0,597	0,304	0,424	0,248	0,152	0,646	0,294	0,123	0,163	0,692	0,315	0,132	
	IPR_p	2,239	1,281	0,863	2,148	1,271	0,880	2,221	1,305	2,129	1,299	0,935	2,351	1,345	0,906	1,002	2,519	1,441	0,971	
Виробнича	ΔIPR_o	0,102	0,483	0,283	0,174	0,737	0,335	0,141	0,627	0,324	0,161	0,715	0,364	0,508	0,297	0,182	0,774	0,352	0,148	
	IPR_o	0,996	2,429	1,482	1,067	2,683	1,534	1,034	2,573	1,523	1,054	2,661	1,563	2,551	1,556	1,120	2,817	1,611	1,086	
	ΔIPR_p	0,006	0,019	0,006	0,000	0,044	0,000	0,001	0,025	0,001	0,016	0,046	0,001	0,020	0,006	0,003	0,046	0,028	0,011	
	IPR_p	1,099	2,824	1,605	1,169	3,071	1,655	1,137	2,939	1,645	1,125	2,926	1,646	2,965	1,686	1,228	3,224	1,738	1,194	
Кадрова	ΔIPR_o	0,046	0,167	0,054	0,020	0,024	0,022	0,038	0,114	0,044	0,022	0,033	0,025	0,176	0,057	0,021	0,025	0,023	0,039	
	IPR_o	0,102	0,483	0,283	0,174	0,737	0,335	0,141	0,627	0,324	0,161	0,715	0,364	0,508	0,297	0,182	0,774	0,352	0,148	
	ΔIPR_p	0,996	2,429	1,482	1,067	2,683	1,534	1,034	2,573	1,523	1,054	2,661	1,563	2,551	1,556	1,120	2,817	1,611	1,086	
	IPR_p	0,006	0,019	0,006	0,000	0,044	0,000	0,001	0,025	0,001	0,000	0,046	0,001	0,020	0,006	0,000	0,046	0,000	0,001	
Управлін-ська	ΔIPR_o	1,099	2,824	1,605	1,169	3,071	1,655	1,137	2,939	1,645	1,125	2,926	1,646	2,965	1,686	1,228	3,224	1,738	1,194	
	IPR_o	0,046	0,167	0,054	0,020	0,024	0,022	0,038	0,114	0,044	0,022	0,033	0,025	0,176	0,057	0,021	0,025	0,023	0,039	
	ΔIPR_p	0,883	1,836	1,185	0,900	1,881	1,207	0,877	1,799	1,180	0,902	1,906	1,209	1,928	1,245	0,945	1,975	1,267	0,921	
	IPR_p	0,989	2,359	1,398	0,994	2,373	1,398	1,009	2,461	1,465	1,026	2,504	1,448	2,477	1,468	1,044	2,492	1,468	1,059	
Маркетин-гова	ΔIPR_o	0,006	0,022	0,010	0,010	0,063	0,054	0,042	0,161	0,056	0,051	0,218	0,105	0,024	0,011	0,011	0,066	0,057	0,044	
	IPR_o	0,012	0,058	0,034	0,021	0,088	0,040	0,017	0,075	0,039	0,019	0,086	0,044	0,825	0,375	0,158	0,702	0,362	0,180	
	ΔIPR_p	0,119	0,292	0,178	0,128	0,322	0,184	0,124	0,309	0,183	0,127	0,319	0,188	3,005	1,719	1,158	2,882	1,706	1,181	
	IPR_p	0,707	0,322	0,135	0,602	0,311	0,154	0,686	0,349	0,487	0,285	0,175	0,743	0,338	0,142	0,187	0,796	0,362	0,152	
EFF	IPR_o	B	A	C	A	C	A	B	B	A	A	A	B	C	B	D	A	D	B	
	IPR_p	C	D	E	D	D	E	E	D	C	E	B	C	C	C	E	C	E	C	

Примітка: А – високий ефект; В – достатній ефект; С – середній ефект; D – помірний ефект; Е – низький ефект

У роботі доведено, що формування фінансової реструктуризації за сценаріями стратегії управління підприємствами залізничного транспорту враховує індивідуальні особливості розвитку кожного підприємства та дали змогу провести поділ їх на групи в залежності від оптимістичного й песимістичного сценарію впливу за рівнем критерію оцінки ефективності, максимізація якого свідчить про ефективно сформовану стратегію управління фінансовою реструктуризацією підприємств залізничного транспорту. Помірний ефект сценаріїв стратегії управління застосовується для відносно благополучних у фінансовому плані підприємств і припускає збереження основних видів виробництва. Основний акцент при цьому робиться на проектах, пов'язаних з освоєнням перспективних рентабельних видів продукції й адаптацією системи управління до ринкових умов господарювання. Низький ефект свідчить про необхідність прийняття ефективних управлінських рішень стосовно напрямків діяльності підприємств, що дозволить спрогнозувати зміни результуючих факторів залежно від зміни вхідних.

ВИСНОВКИ

Одержані результати дисертаційного дослідження в сукупності вирішили важливе науково-практичне завдання, а саме розроблення теоретичних і методичних підходів, практичних засад щодо формування стратегії управління фінансовою реструктуризацією підприємств залізничного транспорту. На підставі проведеного дослідження можна зробити такі висновки:

1. Узагальнення літературних джерел дозволило зробити висновок, що існує необхідність коригування наявних понять. Стратегія управління фінансовою реструктуризацією підприємства – це модель послідовної реалізації стратегічних управлінських впливів, яка базується на комплексі заходів, направлених на здійснення реструктуризаційних процесів, що дозволяють оцінити, проаналізувати і розробити необхідну систему впливу на розвиток підприємства, та дає можливість підвищити ефективність прийняття виважених управлінських рішень в фінансовій сфері діяльності підприємства й позиціонувати його стійкі позиції на цільових ринках в довгостроковій перспективі. Проведене автором дослідження дало змогу визначити, що фінансову реструктуризацію можна вважати основною умовою виходу підприємства з кризового стану, оскільки вибір конкретного варіанта стратегії управління фінансовою реструктуризацією залежить від багатьох зовнішніх та внутрішніх факторів.

2. У роботі автором доведена необхідність здійснення класифікації факторів впливу на фінансову реструктуризацію підприємств, цінність якої полягає в тому, що на її основі можна моделювати фінансові результати діяльності підприємства, визначати його резерви та шляхи покращення фінансового стану. Будучи тісно взаємопов'язаними, ці фактори нерідко різноспрямовано впливають на результати життєдіяльності підприємства: одні - позитивно, інші - негативно. Негативний вплив одних факторів здатен знизити або навіть звести нанівець позитивний вплив інших. Наявність безлічі різноманітних факторів робить необхідним їх

групування, враховуючи, що підприємство є одночасно і суб'єктом, і об'єктом відносин у ринковій економіці, а також те, що воно має різні можливості впливати на динаміку різних факторів.

3. У роботі визначено, що застосування діагностики до функціональних сфер діяльності підприємства дозволяє заздалегідь вжити превентивних заходів, щоб уникнути небажаних кризових ситуацій. Це стало основою для удосконалення методичного підходу до оцінки ефективності проведення фінансової реструктуризації підприємств залізничного транспорту, який дозволяє надати комплексності уявленню про загальний стан підприємства та визначити співвідношення розподілу капіталу підприємства, враховує закономірності економічного розвитку підприємства.

4. Автором удосконалено методику розрахунку інтегрального показника результатів діяльності підприємств залізничного транспорту, яка відповідає вимогам, що висуваються до оперативності процедури фундаментальної діагностики аналізу рівня діяльності підприємства. Вона дозволяє значно скоротити тривалість оціночних процедур. Крім того, алгоритм розрахунку інтегрального оцінювання дещо спрощений, що в багатьох випадках дозволяє відмовитись від експертів, знижує загальні витрати і підвищує ступінь надійності оцінки фінансового стану підприємств.

5. У роботі визначено, що в процесі побудови механізму формування стратегії управління фінансовою реструктуризацією слід враховувати вплив умов зовнішнього середовища на вибір цілей і засобів їхнього досягнення та відповідний вплив умов внутрішнього середовища на граничні фінансові можливості підприємства. Ці закономірності дозволяють у загальному вигляді визначити умови формування стратегії управління фінансовою реструктуризацією підприємства. Дотримання зазначених умов багато в чому буде залежати від здатностей (компетенцій) підприємства і напрямків його розвитку. Наявні здатності дозволяють встановити, де, в яких напрямках (сферах) підприємство має найкращі умови для розвитку та де розташовані небезпечні зони господарювання.

6. У ході дослідження зроблено висновок, що за допомогою сформованої когнітивної моделі фінансової реструктуризації підприємств залізничного транспорту, яка побудована на основі визначеного експертами узагальненого впливу чинників на відповідні системні ситуації: міра та характер взаємозв'язку чинників, що впливають на внутрішнє середовище підприємства, міра та характер впливу чинників макросередовища на чинники мікросередовища, можна розробляти сценарії стратегії управління за умови відсутності впливу негативних факторів на основі побудованих функціональних залежностей та побудованих правил нечіткого логічного висновку впливу зовнішніх факторів на фінансовий стан підприємства.

7. Обґрунтовано концептуальні засади щодо формування моделі сценаріїв стратегії управління фінансовою реструктуризацією підприємств залізничного транспорту, які дають можливість розробити вирішальні правила сценаріїв стратегії управління залежно від показників складових діяльності підприємства, розподілити підприємства залізничного транспорту на групи й визначити

критерій ефективності формування фінансової реструктуризації, який носить комплексний характер, враховує комплексні зміни при виборі найбільш прийняттого варіанта стратегії управління підприємством.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в колективних монографіях

1. Прохорова В. В. Формування антикризової фінансової стратегії в системі антикризового фінансового управління підприємствами / В. В. Прохорова, Ю. Є. Безугла // Сучасні проблеми соціально-економічного розвитку регіонів : (колект. моногр.) / Західнодонбас. ін-т економіки і управління, Баранович. гос. ун-т, Uniwersytet Zielonogorski, фил. ГОУ ВПО Орлов. регион. акад. гос. служби. – Д. : Іма-прес, 2010. – С. 175–183.

Статті в наукових фахових виданнях

2. Прохорова В. В. Фінансова реструктуризація як складова фінансової стратегії промислових підприємств України / В. В. Прохорова, Ю. Є. Безугла // Економіка: проблеми теорії та практики : (зб. наук. пр.) / Дніпропетр. нац. ун-т. – Д., 2009. – Вип. 256, т. 10. – С. 2428–2432.

3. Прохорова В. В. Реструктуризація в системі антикризового управління промисловими підприємствами України / В. В. Прохорова, Ю. Є. Безугла // Вестник Национального технического университета «ХПИ» : (сб. науч. тр.) / Нац. техн. ун-т «ХПИ». – Харьков, 2009. – № 36, темат вып. : «Технический прогресс и эффективность производства». – С. 69–73.

4. Безугла Ю. Є. Формування стратегії управління реструктуризацією підприємств в умовах трансформаційної економіки / Ю.Є. Безугла // Вісник економіки транспорту і промисловості : (зб. наук.-практ. ст.) / Укр. держ. акад. залізнич. трансп. – Х., 2010. – № 31. – С. 159–162.

5. Безугла Ю. Є. Структурно-функціональне моделювання процесу фінансової реструктуризації підприємств / Ю. Є. Безугла // Вісник економіки транспорту і промисловості : (зб. наук.-практ. ст.) / Укр. держ. акад. залізнич. трансп. – Х., 2011. – № 33. – С. 160–167.

6. Безуглая Ю. Е. Разработка программы проведения реструктуризации предприятий / Ю. Е. Безуглая // Бізнес-інформ. – 2011. – № 9. – С. 111–113.

7. Безугла Ю. Є. Основні аспекти вдосконалення концептуальних положень системи управління реструктуризацією підприємств / Ю. Є. Безугла // Бізнес-інформ. – 2011. – №10. – С. 141–143.

8. Безугла Ю. Є. Методичний підхід до оцінки ефективності фінансової реструктуризації підприємств залізничного транспортного машинобудування / Ю. Є. Безугла // Вісник економіки транспорту і промисловості : (зб. наук.-практ. ст.) / Укр. держ. акад. залізнич. трансп. – Х., 2012. – № 39. – С. 202–208.

9. Безугла Ю. Є. Фінансова реструктуризація підприємств залізничного транспортного машинобудування: аналітичний аспект / Ю. Є. Безугла //

Економіка і управління. – 2012. – № 5. – С. 121–125.

10. Безугла Ю. Є. Теоретико-методичні основи формування стратегії управління фінансовою реструктуризацією підприємств / Ю. Є. Безугла // Економіка і управління. – 2012. – № 4. – С. 116–121.

11. Безугла Ю. Є. Механізм управління фінансовою реструктуризацією підприємств [Електронний ресурс] / Ю. Є. Безугла // Проблеми системного підходу в економіці : [Електронне наукове видання] / Ін-т економіки та менеджменту, Нац. авіац. ун-т. – 2012. – № 4. – Режим доступу до журн.: URL <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/PSPE/index.htm>.

Статті в зарубіжних виданнях

12. Безуглая Ю. Е. Теоретическое исследование сущности термина «финансовая стратегия предприятия» / Ю. Е. Безуглая // Оралдын Ғылым Жаршысы (Уральский научный вестник). Сер. Экономические науки. – 2012. – № 9. – С. 5–11.

13. Безуглая Ю. Е. Особенности формирования и реализации финансовой стратегии предприятия / Ю. Е. Безуглая // Современный научный вестник. Сер. Экономические науки. – 2012. – № 16. – С. 78–82.

Тези доповідей

14. Прохорова В. В. Реструктуризация предприятий Украины в условиях кризисного развития экономики / В. В. Прохорова, Ю. Є. Безугла // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва : збірник матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф., 11 грудня 2009 р., м. Харків. – Х., 2009. – Т. 2. – С. 64–65.

15. Прохорова В. В. Процеси реструктуризації в кризових умовах господарювання / В. В. Прохорова, Ю. Є. Безугла // Сучасні системи економічних та суспільно-політичних відносин в умовах глобалізаційних процесів : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 22 квітня 2010 р., м. Харків / Ін-т трансформації суспільства [та ін.]. – Х., 2010. – С. 47–49.

16. Безугла Ю. Є. Системне представлення комплексу реструктуризації промислових підприємств / Ю. Є. Безугла // Сучасні проблеми економіки : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14-15 жовтня 2010 р., м. Київ / Нац. авіац. ун-т. – К., 2010. – С. 9–10.

17. Безугла Ю. Є. Проблеми та перспективи реструктуризації транспортного комплексу України / Ю. Є. Безугла // Стратегія розвитку фінансово-економічних та соціальних відносин: регіональний аспект : матеріали III Симп., 11 листопада 2010 р., м. Харків / Харк. ін.-т фінансів УДУФМТ. – Х., 2010. – С. 69.

18. Безугла Ю. Є. Інформаційні технології в системі забезпечення реструктуризації підприємств / Ю. Є. Безугла // Інформаційні системи та технології управління : матеріали Міжнар. інтернет-конф., 25 жовтня 2011 р., м. Донецьк / Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. – Донецьк, 2011. – С. 4–6.

19. Безуглая Ю. Е. Стратегическое развитие предприятия на основе управления процессами реструктуризации / Ю. Е. Безуглая // Соціально-

економічні аспекти реструктуризації регіональної економіки-2011 : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 1-2 грудня 2011 р. м. Вінниця / Вінниц. фін.-екон. ун-т. – Вінниця, 2011. – Т. 1. – С. 29–30.

20. Безугла Ю. Є. Стратегічний і тактичний рівні фінансової реструктуризації підприємств / Ю. Є. Безугла // Трансформація фінансових відносин в умовах економічної глобалізації: матеріали IV міжнар. симп., 10 листопада 2011 р., м. Харків. – Х., 2011. – С. 45–46.

21. Безугла Ю. Є. Фінансова реструктуризація як стратегія оздоровлення підприємств в процесі управління / Ю. Є. Безугла // Актуальные вопросы развития предпринимательства» : [материалы] конф., 27 октября 2011 год г. Симферополь / Нем. бюро междунар. сотрудничества, Нац. акад. природоохран. и курорт. стр-ва, Крым респ. центр поддержки реформ. – Симферополь, 2011. – С. 78–80.

22. Безугла Ю. Є. Фінансова реструктуризація підприємств: аналітичний аспект / Ю. Є. Безугла // Інформаційні системи та технології управління : матеріали III Міжнар. інтернет-конф., 25 жовтня 2012 р. м. Донецьк / Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. – Донецьк, 2012. – С. 7–9.

23. Безугла Ю. Є. Система показників оцінки фінансової реструктуризації підприємств / Ю. Є. Безугла // Економічні проблеми модернізації та інноваційного розвитку промисловості : тез. доп. Всеукр. наук.-практ. конф., 7-8 листопада 2012р., м. Дніпропетровськ / Дніпропетр. ун-т ім. А. Нобеля. – Дніпропетровськ, 2012. – С. 197–199.

24. Безугла Ю. Є. Фінансова реструктуризація як напрям стратегічного управління підприємством / Ю. Є. Безугла // Соціально-економічні аспекти реструктуризації регіональної економіки - 2012» : матеріали Міжнар. наук. практ. конф., 6-7 грудня 2012 р., м. Вінниця / Вінниц. фін.-екон. ун-т [та ін.]. – Вінниця, 2012. – С. 25–27.

АНОТАЦІЯ

Безугла Ю. Є. Формування стратегії управління фінансовою реструктуризацією підприємств залізничного транспорту. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Українська державна академія залізничного транспорту, Міністерства освіти і науки України, Харків, 2013.

Дисертацію присвячено обґрунтуванню теоретико-методичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо формування стратегії управління фінансовою реструктуризацією підприємств залізничного транспорту.

У роботі розглянуто наукові підходи до сутності стратегії управління фінансовою реструктуризацією на підприємствах, уточнено класифікаційну систему факторів впливу на фінансову реструктуризацію підприємства, обґрунтовано її методичний інструментарій. Проведено інтегральне оцінювання складових діяльності підприємств залізничного транспорту на основі

удосконаленої методики його формування; запропоновано методичний підхід до оцінки ефективності проведення фінансової реструктуризації підприємства; побудовано когнітивну модель фінансової реструктуризації підприємства.

За допомогою використання фінансового левериджу визначено оптимальну структуру фінансових ресурсів підприємств залізничного транспорту, розроблено механізм формування стратегії управління фінансовою реструктуризацією підприємства. На основі використання когнітивного підходу сформовано концептуальні засади щодо формування моделі сценаріїв стратегії управління фінансовою реструктуризацією підприємств залізничного транспорту.

Ключові слова: фінансова реструктуризація, стратегія управління, складові діяльності, інтегральне оцінювання, механізм формування, фактори впливу, сценарії розвитку, когнітивна модель.

АННОТАЦІЯ

Безуглая Ю. Е. Формирование стратегии управления финансовой реструктуризацией предприятий железнодорожного транспорта. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Украинская государственная академия железнодорожного транспорта, Министерства образования и науки Украины, Харьков, 2013.

Диссертация посвящена обоснованию теоретико-методических положений и разработке практических рекомендаций по формированию стратегии управления финансовой реструктуризацией предприятий железнодорожного транспорта.

На основе взглядов отечественных и зарубежных ученых автором был раскрыт теоретический инструментарий формирования стратегии управления финансовой реструктуризацией предприятий. Автором определено, что неоднозначность в подходах ученых относительно классификации факторов влияния на финансовую реструктуризацию, их неточность, полностью и недостаточная обоснованность являются причинами того, что предприятие не способно корректно сформировать свою стратегию управления, являются основными предпосылками ухудшения его финансового состояния, снижение доходности и повышения рискованности деятельности.

В диссертационной работе усовершенствован методический подход к оценке эффективности проведения финансовой реструктуризации предприятий железнодорожного транспорта, который реализуется на основе использования показателей деятельности предприятия и направлен на повышение степени интенсивности изменений в сценариях стратегии управления финансовой реструктуризацией предприятий.

Автором обосновано, что в условиях рынка наиболее весомой является интегральная оценка эффективности функционирования предприятий

железнодорожного транспорта. Она предусматривает объединение показателей, в результате которого появляются новые качества и признаки. Интегральный метод оценки является эффективным тогда, когда необходимо учитывать влияние факторов на экономические процессы; он помогает устранить неоднозначность оценки влияния факторов и получить наиболее точный результат. Именно поэтому в работе усовершенствована методика его формирования, которая базируется на совокупности показателей результативности соотношения темпов изменения фактических значений с оценкой изменчивости характера составляющих деятельности предприятия.

Проведенный в работе анализ деятельности предприятия доказывает необходимость комплексного изучения теоретических и практических аспектов реализации мер финансовой реструктуризации, которая обуславливает формирование ее стратегии управления, максимально согласовывается с другими функциональными стратегиями. Это подтверждает целесообразность исследования внешней и внутренней среды деятельности предприятий с помощью технологии SWOT- и PEST-анализа. В рамках проведенного исследования построена когнитивная модель финансовой реструктуризации предприятия, которая является основой разработки сценариев благоприятного и неблагоприятного развития предприятия, выявленных по результатам сценарного моделирования и разработанных для обеспечения эффективного формирования финансовой реструктуризации предприятий железнодорожного транспорта.

В работе определено, что большинству субъектов хозяйствования в процессе ведения финансово-хозяйственной деятельности приходится использовать заемный капитал, в частности в форме банковских кредитов. При этом важным критерием является определение эффективности использования такого капитала посредством применения финансового левириджа как модели влияния уровня рентабельности собственного капитала на изменение соотношения собственных и заемных средств и объективного фактора получить дополнительной прибыли на единицу собственного капитала.

Автором усовершенствован механизм формирования стратегии управления финансовой реструктуризацией предприятий железнодорожного транспорта, который дает возможность реализовать процесс финансовой реструктуризации с помощью локальных механизмов - диагностики проблем формирования стратегии управления финансовой реструктуризацией, принятия управленческих решений по устранению проблем и управления динамикой преобразований в системе формирования стратегии управления финансовой реструктуризацией.

В работе обосновано, что использование механизма формирования стратегии управления финансовой реструктуризацией предприятий железнодорожного транспорта обеспечит оптимальное соотношение между переменными факторами влияния на стратегию управления, модифицируя и совершенствуя пропорции между которыми, можно достичь большого разнообразия состояний и вариантов построения стратегии управления финансовой реструктуризацией для достижения поставленной цели.

На основе определенных в работе диапазонов для внутренних факторов,

формирующих качественные зависимости когнитивной модели финансовой реструктуризации были построены функции принадлежности для лингвистических переменных, внутренних и внешних факторов финансовой реструктуризации предприятий железнодорожного транспорта, правила нечеткого логического вывода для всех качественных зависимостей когнитивной модели; проведено сценарное моделирование стратегии управления финансовой реструктуризацией предприятий железнодорожного транспорта. Доказано, что при формировании финансовой реструктуризации по сценариям стратегии управления предприятиями железнодорожного транспорта следует учитывать индивидуальные особенности развития каждого такого предприятия и позволили провести разделение их на группы в зависимости от оптимистического и пессимистического сценария воздействия по уровню критерия оценки эффективности, максимизация которого свидетельствует об эффективно сложившейся стратегии управления финансовой реструктуризацией предприятий железнодорожного транспорта.

Ключевые слова: финансовая реструктуризация, стратегия управления, составляющие деятельности, интегральное оценивание, механизм формирования, факторы влияния, сценарии развития, когнитивная модель.

ANNOTATION

Y.E. Bezugla. Formation of financial restructuring of railway enterprises management strategy. - Manuscript.

Dissertation for the degree of candidate of economic sciences, specialty 08.00.04 - economics and management (by sector). - Ukrainian state academy of railway transport of the Ministry of education and sciences of Ukraine, Kharkov, 2013.

The thesis is devoted to the theoretical and methodological positions and development of practical recommendations for financial restructuring of railway enterprises management strategy.

The paper considers the main approaches to the essence of financial restructuring of enterprises management strategy, refined classification system impacts on the financial restructuring of enterprises, its methodological tools are grounded.

The author made an integral assessment of the components of railway transport enterprises activity on the basis of improved methods of its formation, the methodological approach to the formation of the financial restructuring of the company is proposed, a cognitive model of the financial restructuring of the company is built.

The optimal structure of the financial resources of railway through the use of financial leverage is specified, the mechanism of the management strategy of financial restructuring of enterprises forming is developed. Through the use of cognitive approach the conceptual basis for the model scenarios formation of the management strategy for financial restructuring of railway enterprises is formed.

Keywords: financial restructuring, management strategy, components of activity, integral evaluation, mechanism of formation, impacts, influence development scenarios, cognitive model.